Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Sartryk af Personalhistorisk Tidsskrift 12 rakke, 5. bd. 1950.

Detl. hidv. Rogert

DETLEV LUDVIG ROGERT

AF

SEJER KÜHLE

Rogerts Bedstefader, POUL ANDERSEN ROGERT (c. 1650–1706), var formodentlig Søn af ANDERS VILLUMSEN ROGERT, der havde to Brødre, som 1638 og 42 blev Studenter fra Herlufsholm, og en Søster, der var gift med Biskop Bredal i Trondhjem.[1] De var saa atter Børn af Borgmester i Nykøbing paa Falster VILLUM ANDERSEN ROGERT, der efter al Sandsynlighed var identisk med Student af 1615 fra Oslo Vilhelmus Andreæ Norvagus.

POUL ANDERSEN ROGERT blev 1672 Student fra Næstved lærde Skole, i 1683 blev han Kapellan i Nakskov og Sognepræst i Lille Løjtofte og blev saa gift med Præstedatteren IDE JOHANNE ROSTORPH. – De havde otte Børn, hvoraf HANS (1687–1732), der efter at have været Hører i Tisted blev Kantor i Nakskov. En anden Søn, VILHELM (1697–1750), blev Præst i Thy og Farfader til ANDERS SANDØE ØRSTEDS anden Hustru.[2] Den yngste Søn, POUL (1702–49), blev Student 1722. Efterat have været Hører ved den lærde Skole i Fødebyen, hvor han dog i 1730 betegnes som Kantor, fik han i 1731 teologisk Embedseksamen; ogsaa han blev Kapellan i Nakskov og derefter Sognepræst i Utterslev paa Laaland, hvor han i sin ret korte Embedstid fik bygget en anselig Præstebolig og udførte en Del historiske Arbejder, der blev ført videre af Sønnen og fik Betydning for senere Forskere. I Nakskovtiden skrev han desuden et femakts Skuespil med Arier: „*Den faldne og igien opreiste Salvande.*"[3] – I 1740 blev han gift med CECILIE MARGRETHE MÜLLER (1707–51), der var Enke efter Provstesønnen fra Vestenskov Konsumptionsforpagter LARS RHODE, med hvem hun var gift 1733–37. Hun var Datter af Pastor DETLEV MÜLLER i Birkerød og JOHANNE GONSAGER (gift 1. med Pastor FRIDERICH CHRISTIAN BIRCHEROD).

De havde tre Børn, nemlig den i det følgende omtalte DETLEV LUDVIG (11. April 1742–9. Marts 1813), IDE JOHANNE (1743–1800)

og JOHANNE GONSAGER (1744–1814); men Børnene blev tidligt forældreløse. Præsten var svagelig, havde Tilbøjelighed til Melankoli og døde i 1749; hans Enke flyttede til Nakskov og døde to Aar senere, hvorefter Børnene kom bort fra hinanden.

Sønnen kom 1752 i anden Klasse i Nakskov Skole. Hans første Rektor var JØRGEN HEITMANN (1703–56), „et sandt Mønster for en Skolemand". – Efter ham kom i Løbet af kort Tid et Par andre, og derefter fulgte PETER KAASBØLL (1719–94), der havde været Hører ved Metropolitanskolen. Her havde han udsendt en Del Kantater, de fleste med Musik af Kantor og Hører ANDREAS NISSEN, som ved Kaasbølls Afrejse skrev et Oratorium til hans Ære. Kaasbøll var en lærd, meget mild Mand, som med Omhu synes at have taget sig af den forældreløse Dreng, der stadig fik Understøttelse i Form af Stipendier, hvortil blev føjet Bespisning hos Madame Thønnesen og Bolig i Klosteret. Desuden fik han sin Del af Ligpengene, idet han, ligesom de øvrige Disciple, skulde synge ved Begravelser; og dertil kommer, at han ved Højtider og festlige Lejligheder tjente en Ekstraskilling, idet de unge Mennesker da under Skolens Tilsyn skulde gaa rundt ved Borgernes Huse og synge. De bedst egnede skulde desuden spille Dulcian, Buccina eller Obo (derimod nævnes ikke Violin), og Rogert var netop den ene af de to Disciple, der fik seks Rigsdaler aarlig for „Opvartning ved Musiquen". Blandt Eleverne kan nævnes NICOLAI EDINGER BALLE (f. 1744). Han var Degnesøn fra Vestenskov; men ogsaa hans Fader døde tidligt, og han blev i 1759 overflyttet til Skolen i Slagelse. Senere skal vi desuden omtale de to Degnesønner fra Horslunde, Brødrene Bast.[4]

Da Rogert i 1759 blev Student, var han kun 17 Aar; men til Gengæld trak Studierne i København i Langdrag. Han blev teologisk Kandidat i 1768, fik i 1771 Baccalaureatgraden, 1774 juridisk Embedseksamen (Laud), og endelig i 1779 bestod han den praktiske Prøve (Laud). I Slutningen af Tresserne deltog han i Disputereøvelser; men først derefter kan han følges ret nøje, idet han i Aarene 1770–82 var Informator hos Etatsraadinde CAROLINE KLØCKER, f. HOPPE (1732–1819), Enke efter Viceborgmester Kløcker. Hun havde indtil 1774 sit Hjem paa Gjeddesdal, der, efterat Familien var optaget i Adelen, blev betragtet som Stamhus; men da det var solgt, flyttede hun til Skindergade 15 (nu Nr. 26), hvor hun saa boede om Vinteren, mens hun om Sommeren havde Ophold i Gentofte. Blandt Husets mange Gæster maa først og fremmest nævnes Etatsraadindens Fader, Generaladmiralløjtnant FREDERIK HOPPE, der om Sommeren, baade

paa Gjeddesdal, hvor hans Hustru døde, og i Gentofte boede hos Datteren. Her fejrede han f. Eks. sin Fødselsdag (1. August), og Rogert nævnes sammen med ham som Fadder. Umiddelbart efter hans Død, der efter det sædvanlige Sommerophold indtraf i 1776, gik Rogert i Lag med at skrive hans Biografi, og Geheimeraad LUXDORPH, Admiralindens Fætter, fik den derefter til Gennemsyn og havde 4. Februar 1778 gjort sine Bemærkninger til den. Trykt blev den dog ikke, før den kom i „Minerva" for 1795.[5]

Blandt de mange, Familien kom sammen med, kan ogsaa nævnes Fruens Broder, Højesteretsassessor PETER HOPPE, hvis Datter senere blev gift med JOHAN BÜLOW til Sanderumgaard, Geheimeraad HENRIK STAMPE, der i sit første Ægteskab var gift med Kløckers ældste Datter, desuden den nævnte Geheimeraad Luxdorph, Pastor BALTHASAR MÜNTER, Søofficeren POUL LØVENØRN o. m. a. – For Rogerts Vedkommende er det værd at fremhæve, at Fru Kløckers Svigerinde ELISABETH KLØCKER blev Husbestyrerinde hos Generalauditør WILHELM BORNEMANN, men nævnes talrige Gange ved Barnedaab sammen med Etatsraadinden og med Rogert. I Bornemanns Hjem var CHRISTIAN PRAM Informator i 1776–79, saa man tør gaa ud fra, at der ogsaa med ham var en nær Forbindelse.

Rogerts Elev var FREDERIK ABRAHAM KLØCKER (1762–1821), der blev ført frem til Studentereksamen i 1783 og i 1785 blev exam. jur. Han bevarede stadig Tilknytning til sin gamle Lærer og hans Familie og døde i Rønne. Hans Søster MARIE ELISABETH (1765–1804), som en Tid fik Undervisning sammen med Broderen, blev gift med Kommandør HENRIK GYNTELBERG. – Rogert blev Fader til CARL LUDVIG ROGERT (1772–89), Brødrene Mynsters Barndomsven. „Hans Moder var en Enke af en bekjendt Familie." Som Barn var han i Huset hos den dygtige Overjordemoder paa Frederiks Hospital KAREN ØRSLEW og kom senere i Rønne lærde Skole; men den unge Mand, der var en Pryd for Skolen, omkom ved Badning sammen med en jævnaldrende. Mange Aar derefter søgte Biskop Mynster forgæves efter hans Grav.[6]

– Rogerts Søstre flyttede ikke til København, men til Odsherred. Den ældste, IDE JOHANNE, var en Tid i Kolding, men kom i Tresserne til Anneberggaard, hvor hun i 1769 blev gift med Kapellan i Vig PETER SWANE BANG (1744–92), der i 1774 flyttede til Norge, men i 1785 kom tilbage og i 1787 blev Sognepræst i Vig. Fra hende stammer kendte Mænd og Kvinder, f. Eks. Juristen P. G. BANG. Den anden Søster, JOHANNE GONSAGER, der blev konfirmeret paa Laaland, var en Tid i Odden Præstegaard, blev i 1773 viet paa Egebjærggaard

til Degnen i Vig MIKKEL SMIT HANSEN (1727–1803), men forblev barnløs.

Det var ogsaa en stor Kreds, der samledes der i Egnen, særlig paa Egebjærggaard, hvor Kammerraad JACOB HANSEN (1728–91) nu var kongelig Godsforvalter. Han var gift med ULRICHE ELEONORE f. SWANE (1727–92), som i sit første Ægteskab med Godsforvalter NIELS CHRISTIAN BANG (1687–1760) foruden den nævnte Præst i Vig bl. a. havde Sønnen, den senere kendte Professor FREDERIK LUDVIG BANG (Mynsters Plejefader, Professor OLUF LUNDT BANGS Fader og HERMAN BANGS Oldefader) og desuden to Døtre, der blev Mødre til GRUNDTVIG og HENRICH STEFFENS.

Hos Søstrene maa Rogert uden Tvivl mange Gange have været paa Besøg, selv om der ikke foreligger Beviser i den Retning. Den eneste Landsdel, foruden Egnen ved Gjeddesdal og ved Gentofte, man med Sikkerhed kan fastslaa, at han har gæstet, er Hornsherred, der var et almindeligt Udflugtssted med mange Seværdigheder. At han – maaske paa Vej til eller fra Odsherred – har opholdt sig her mindst én Gang fremgaar af det første Skrift, han udsendte, nemlig „*Historisk Skilderie af Hertug Ferdinand Albrecht af Brunsvig-Wolfenbüttel*" (1782). Dèr fortælles, at han paa Jægerspris „Henreven af Betragtninger ved Stedets Beskuelse" havde set den store Samling Æresminder og blandt dem Mindesmærket for Juliane Maries Fader, Hertug Ferdinand, og havde saa skrevet hans Historie paa Grundlag af Værker, han havde laant i Suhms Bibliotek.

Naar han valgte at skrive om Hertugen, var det dog næppe den omtalte Rejse alene, der havde inspireret ham; men han vidste, hvilken indflydelsesrig Stilling Dronningen paa den Tid indtog. Hun var jo da ogsaa mange Gange lovsunget af vore Digtere, f. Eks. af EWALD. I 1778 udkom en hel Samling Poesier til hendes Pris, og det kan tilføjes, at KNUD LYNE RAHBEK tilegnede hende sine „Breve fra en gammel Skuespiller til sin Søn".

– En betydelig Vennekreds fik Rogert, da han, efterat have taget den praktiske Del af juridisk Eksamen, blev Medlem af det danske Litteraturselskab, som væsentlig bestod af Ewalds Venner. Dets Æresmedlemmer var EWALD, CHR. SCHÖNHEYDER, THYGE ROTHE og BASTHOLM, og hertil kommer ABRAHAMSON, Brødrene SNEEDORFF, A. B. ROTHE, L. SMITH, SPORON, OVE MALLING, FR. MÜNTER, Brødrene P. M. og P. K. TROJEL, TH. THAARUP, P. D. BAST, FR. MOLTKE o. fl. I 1781 blev ogsaa Rahbek tilmeldt ved Münter; men paa den

Tid var Selskabet i Opløsning, og en Del af de nævnte Medlemmer var allerede udtraadt.

I 1780 var Rogert med ved Bedømmelse af to af H. C. Sneedorffs Arbejder og et af Thaarups, og i 1781 desuden et af Münters. Selv forelagde han „*Forsøg til en Tale*" over Lovene og deres Betydning. Blandt de Steder, hvor hans Navn findes, vil man lægge Mærke til et Cirkulære af 8. Oktober 1780, hvori der sammenkaldes til Møde første Lørdag i hver Maaned hos Dr. Schönheyder, som boede i Store Kannikestræde. Cirkulæret blev tiltraadt af 16 Medlemmer, hvoraf de tre første var Rogert, Ewald og Münter. – Blandt de Bidrag, der tidligere var antaget, kan nævnes for 14. Oktober 1778 Ewalds Ode „Til Siælen"; men en stor Del af det, der fremkom, er nu uden Interesse. Adskilligt finder man trykt i „Det almindelige danske Bibliothek" (1778–80), der blev udgivet af Abrahamson, Smith og Bast.[7]

At Rogert ogsaa udenfor Selskabet kom sammen med en Del af dets Medlemmer er utvivlsomt. Münter skrev flere Gange i sin Dagbog, at han talte med ham, og i hans Stambog (S. 204) indførte Rogert 26. Juni 1781 de første Linier af Luxdorphs Digt „Tossernes Lyksalighed". Ogsaa i Rahbeks Erindringer vil man finde hans Navn, idet han hørte til den Tylvt, der ved et Drikkegilde tog Afsked, da Rahbek i 1782 skulde til Kiel.[8]

En særlig Interesse frembyder hans Forhold til EWALD. Som nævnt boede Rogert, hvor nu Skindergade 26 er beliggende, og i Efteraaret 1777 fik Ewald Logi paa den modsatte Side af Gaden hos Tømmermesterenken ANNE KIRSTINE SCHOU (c. 1742–1820). Hun var Enke efter CLAUS MICHAEL SCHOU, som var død 35 Aar gammel i 1772 efter otte Aars Ægteskab. Fra ham havde hun faaet Huset Skindergade 36 (en Del af 21 i Frimands Kvarter, nu Nr. 31), som han havde bygget i 1768. I Indkvarteringsmandtallet kaldes Ejendommen endnu paa Ewalds Tid „Claus Schous Huus". Her boede Digteren i sine sidste Aar, ikke i Nummer 20 (i hin Tid Nr. 21 i Klædebo Kvarter), hvor Mindepladen er rejst, og her skrev han sit Hovedværk.

Naboen var Hofbogtrykker Høpfner, der besørgede Trykningen af Ewalds Skrifter. En Del af Huset var udlejet til en Øltapper og en Hofskrædder. Selv boede Tømrerfamilien i Stueetagen og havde to Stuer, Kammer og Køkken; men muligvis flyttede Enken senere op i Tagetagen, hvor ogsaa Ewald havde sit Kammer. Af Indbo var der ved Mandens Død et Par Borde med Stole, et Par Dragkister, et Skab, et Stueur, to Spejle, et Skilderi m. m. I Køkkenet var der 2 Tinfade,

5 forskellige Tintallerkener, 4 Tinskeer, Kobbertekedel, Fyrfad, Kaffemølle o. s. v. En Del Ting var under Mandens Sygdom sat paa Assistenshuset. Af Børn var der en Datter ANNE GIERTRUD, som i 1772 var 7 Aar, og en Søn MICHAEL paa 5.[9] – Af det anførte kan man skønne, at det var ret beskedne Kaar, Digteren kom til at leve under; men Madame Schou plejede ham med stor Omhu, hvad da ogsaa senere blev anerkendt.

De to Venner var, som man vil forstaa, nær ved hinanden en væsentlig Del af den Tid, da „*Fiskerne*" blev til og da Forberedelserne til Stykkets Opførelse stod paa. I Sommeren 1779 var endda ikke blot Rogert, men ogsaa Ewald i Gentofte, idet han paa den Tid boede i Hjulmagerens Hus.[10]

– I Slutningen af December 1777 udkom Ove Mallings „Store og gode Handlinger", hvori man finder den Beretning, der danner Grundlaget for Ewalds Skuespil. Hvordan han fandt paa at vælge netop dette Æmne kan vel ikke helt udredes. Men Kendskab til Fiskerlivet fik han i hvert Fald under Opholdet i Rungsted. Hvad vi møder i hans Syngespil er dog ikke blot en Lovsang over Fiskernes Liv, men en Lovprisning af Søens Folk i det hele taget. Der tales om Jordomsejling, om Fart til Kap, til Trankebar og Kanton; og den mest betydelige Del af Digterværket blev en Hyldest til den danske Orlogsflaade. I den Forbindelse er det værd at nævne, at der blandt Ewalds Venner var en Mand som H. C. Sneedorff, der ikke blot var Søofficer, men ogsaa havde skrevet en Del Digte, f. Eks. „Stormen til Søes" (1777). Desuden er det ogsaa her værd at nævne netop Rogert. Han var – som sagt – Informator hos Etatsraadinde Kløcker, Datter af Admiral Frederik Hoppe, der sammen med Gabel, Raben og Tordenskjold deltog i mange Flaadeaktioner. Hun var Sønnedatter af Admiral IVER HOPPE, der under Niels Juels Ledelse bl. a. var med i Slaget i Køge Bugt, og hun var Søsterdatter af Admiral WILHELM LEMVIG, der var med i Tordenskjolds Aktion i Dynekilen. Mere er det vist ikke nødvendigt at nævne for at skabe Forstaaelse af, at Rogert, der fra Faderen havde arvet Sans for det historiske, fik god Indsigt i meget af det, der vedrørte Flaaden, og var i Stand til at tale med sine Venner om dens store Bedrifter.

At der i Ewalds sidste Tid virkelig bestod saa nært et Venskab mellem ham og Rogert, at der var Betingelser til Stede for stærk Udveksling af Tanker, fremgaar af et lille Brev, der er bevaret. Da Rogert døde i 1813, gik det sammen med andre Papirer i Arv til Sønnen; fra ham gik i 1850 en Pakke Familiebreve i Arv til Landmand

Tønnes Georg Rasch, og fra Familien Rasch er Brevet overgaaet til det kongelige Bibliotek. I denne Epistel beder Ewald om Vejledning i et Etikettespørgsmaal og slutter med Ordene: „svar mig paa alt dette og saa lev vel og saa elsk din troeste – Plage-Aand – men dog din *Ewald.*"[11]

Brevet er dateret 9. Februar 1781. Digteren levede efter den Tid godt en Maaned. Rogert underskrev hans Testamente. Den 17. Marts laa han paa det yderste, og en Del af hans nærmeste Venner kom til Stede, nemlig Schönheyder, Rogert, Sneedorff, Rothe og Münter. Han var endnu ved fuld Bevidsthed, forstod og gentog Ordene i den Bøn, som Schönheyder bad ved hans Leje. Til Læge Aaskow klagede han over, at det kneb at trække Vejret, og da Lægen sagde, at Døden var nær, spurgte han, hvor langt han havde igen, hvortil Lægen svarede, at det kun vilde vare kort Tid. Saa udbrød Ewald: „Gud ske Lov! Gud ske Lov, jeg maa bort!" – Klokken $2^3/_4$ Middag viste sig nogle Trækninger, han laa roligt, og Døden indtraadte. Kun Rogert, Madame Schou og Münter var til Stede i Dødsøjeblikket.

Disse faa Træk viser tilstrækkelig tydeligt det nære Venskab, der var mellem Rogert og Ewald. Det var da ogsaa naturligt, at blandt de 124 Deltagere, der fulgte Ewalds Kiste, da han 23. Marts paa en mild og solklar Dag blev ført forbi Fru Kløckers Hjem og videre gennem Lille og Store Kannikestræde forbi Regensen til Trinitatis Kirke, var Rogert blandt dem, der fulgte. Nærmest ved Kisten gik Dr. Schönheyder og P. M. Spendrup, Abrahamson og Fr. Münter, Rahbek og Rogert, A. B. Rothe og H. C. Sneedorff, og de samme Mænd var naturligvis ogsaa om Aftenen i Teatret til den Mindeforestilling, hvorved „Fiskerne" blev fremført i Overværelse af den kongelige Familie.[12]

– Ud fra det, vi nu ved, er der Sandsynlighed for, at Rogert under Digterens sidste vanskelige Aar var ham en betydelig Støtte. Hvorvidt han ogsaa som Komponist har ydet et Bidrag, er der særlig Anledning til at undersøge. Som bekendt skal Rogert nemlig til „*Kong Christian*" have komponeret en Melodi, der danner Grundlaget for den, der nu siden Kuhlaus Tid har været i Brug. Blandt dem, der har udtalt sig om det Æmne, er Overlærer F. C. Olsen, der i „Maanedsskrift for Litteratur" 1836, S. 13 skrev om Rogert: „Han var meget musikalsk, og har – ifølge troværdige Forsikringer – givet Hartmann Ideen til den skjønne Melodie til „Kong Christian stod ved høien Mast"". Olsen havde som Kilde dels Rogerts Søn, den højtagtede Raadmand i Helsingør Christian Berbandt Rogert, dels en Dame, hvis Navn han ikke senere kunde huske.

Den næste, der omtalte Sagen, var A. P. BERGGREEN, som i 1840 udgav „Melodier af de af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug udgivne fædrelandshistoriske Digte", og heri skrev han i en Bemærkning, at han forlængst havde hørt Sagn om, at Rogert var Komponisten, og det havde han faaet bekræftet gennem Sønnen, der bl. a. skrev følgende om sin Fader: „Han var en af Ewalds Omgangsvenner og kom hyppigen til ham paa den Tid, han havde bemældte Syngespil under Arbejde, og da min Fader havde lagt sig endeel efter Theoretisk Musik gjorde han et Forsøg med at sætte Melodie til fornævnte Sang og til „Liden Gunver" i samme Stykke. Da Ewald dengang min Fader bragte ham disse Forsøg, fandt sig fornøiet med dem, og endog glædede sig særdeles ved Melodien til „Kong Christian" blev dette Aarsag til at de bægge bleve benyttede i Stykket."

Nøje Oplysninger om Rogerts Uddannelse paa det musikalske Omraade har man ikke. Det er her tidligere nævnt, at Medlemmer af Familien havde haft Kantorstillinger og derfor maa antages at have været stærkt musikalske, og at han selv allerede i Skoleaarene havde deltaget i Musikken; men fra senere Tid er vor Viden ringe og meget usikker. Naar det nævnes, at Rogert fik Undervisning i teoretisk Musik, da er det dog troligt, at han som Lærer havde Hofmusikus (Fagottisten) TOBIAS SELL, idet Rogert i 1782 i Petri Kirke var Fadder til et Medlem af Familien.

Det er vistnok alt, hvad der i Øjeblikket kan siges om den Sag. Hvordan Melodien kom frem, ved man ikke med Sikkerhed. Der er jo det besynderlige at bemærke, at den ikke findes i Hartmanns Partitur og altsaa ikke blev sunget i Syngestykket. Kun Strofen „Du Danskes Vei til Roes og Magt" blev benyttet, og til den blev anvendt en særegen Melodi. – Dog maa det bemærkes, at ved den omtalte Mindeforestilling den 23. Marts 1781 blev Festen afsluttet med „Divertissement af danske Søefolk", og ved den Lejlighed er det meget muligt, at Nationalsangen lød for første Gang. Aftenens Program synes fuldt ud egnet dertil.[13]

Samme Aar udkom da ogsaa „Sange til Tidsfordriv for danske Søemænd", der bl. a. ved P. D. BASTS Hjælp blev udgivet af Henrik Gerner. Her har „Kong Christian" Førstepladsen. I 1782 blev hele Bogen med mange Tilføjelser trykt i Iversens fyenske Avis. I den Forbindelse er det værd at bemærke, at Bast var Iversens Svoger. Senere kom mange Sangbøger, hvori ikke blot findes „Kong Christian", men ogsaa adskillige Efterligninger. Schiørring lod en Melodi trykke i „Selskabs-Sange" 1783, nye Former fulgte efter, og endnu i 1794,

mens Bast var Stiftsprovst i København, udsendte han „Sange til Tidsfordriv for Danske og Norske Krigere". Desværre har disse og andre Udgaver den Fejl, at Komponistens Navn ikke nævnes.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at Navnet Bast ogsaa paa anden Maade er knyttet til Nationalsangen. Den kyndige Musikhistoriker V. C. Ravn har nemlig ejet en Melodibog, som Brødrene Bast har efterladt, og i den findes „Kong Christian" sammen med mange andre Melodier, særlig Menuetter og engelske Danse.[14] Bogen bestaar af fem Hefter, hvoraf de fire første er skrevet i Begyndelsen af Tresserne af den ældste af Brødrene, nemlig C. F. Bast; men da han i 1767 rejste fra Byen, og Broderen P. D. Bast samtidig begyndte sine Universitetsstudier, overtog han formodentlig de omtalte Noder. Denne P. D. Bast blev Huslærer for Johannes Erasmus Melchior, der var Søn af Politisekretær Christian Henrich Melchior (1726–99), Broder til Præsten i Grenaa, Kammersanger Lauritz Melchiors Tipoldefader. Hans Hustru, der var Kusine til Basts Moder, var Enke efter Sønderjyden Kantor Johannes Erasmus Iversen, en særdeles kendt Musiker, Komponist og Stifter af musikalske Societeter. Her blev Bast forlovet med Charlotte Louise Iversen, hvis ældre Broder var den nævnte Udgiver af Iversens fyenske Avis. Blandt dem, der til Stadighed samledes i Hjemmet, var ikke blot Svigersønnerne Bast og Wivet, men ogsaa H. C. Sneedorff, Pram og Rahbek. Hjemmet laa overfor Vesterport paa Halmtorvet, havde Nummer 158 og var beliggende, hvor nu en Del af Paladshotellet staar. I Familien syntes Michael Rosing bedst om Fru Melchior, men ogsaa Lotte Iversen behagede ham, skønt hun efter hans Mening var for lærd og filosofisk. Hvor meget Rahbek følte sig tiltrukket af Husets unge Piger, ser man bl. a. deraf, at han i 1782 havde hængende over sit Chatol ikke blot Portræt af Rosings Hustru (hans gamle Kærlighed), men ogsaa Voksbillede af Lotte Iversen og Silhouet af Sophie Melchior (Wivets Kæreste). I hans Stambog (som i Pastor Seyer Olrogs) staar Navn paa de fleste af Husets Medlemmer, og da Basts Hustru var død, udsendte Pram og Rahbek „Samling af Poesier for Aaret 1785" til „Vor uforglemmelige Veninde Charlotte Louise Iversens Erindring".

De unge Piger i Hjemmet sang smukt. Den største Kunst blev vel ydet af Prams Kæreste, der hørte til de faste Gæster, men mest betaget var Rahbek, „naar Lotte Iversen ved sit lille Claveer, med sin svage, men saa forunderlige melodiøse Stemme, sang Edderfuglen, og liden Gunver, og Rungsteds Lyksalighed, og alle de mit Hierte saa uendelig kiære Smaaviser". – Ogsaa Teatret dyrkede de. I et lille Brev af

28. Januar 1781 anmoder Pram om Tilladelse til ved Prøven paa Operaen Armida at medtage baade sin Kæreste og Fru Melchior med Døtre.[15]

Det maa være i Nærheden af den Tid, at Noderne til „Kong Christian" blev indført i Melodibogens femte og sidste Hefte og blev efterfulgt af en ny Række Dansemelodier, hvoraf i hver Fald nogle er fra Halvfjerdserne. Til Slut blev det altsammen indbundet i et gammelt Familiebind med Guldbogstaverne E. M. M. 1662.

Rogert og Brødrene Bast maa have kendt hinanden særdeles godt. Rogert var Præstesøn fra Utterslev, og Brødrene var Degnesønner fra Nabosognet Horslunde. C. F. Bast var et Aar yngre end Rogert, men gik dog i Nakskov lærde Skole et Par Klasser under ham, og 1761 blev han, ligesom tidligere Balle, overflyttet til Slagelse, hvor han blev Student i 1763. Teologisk Kandidat blev han derimod før Rogert, nemlig i 1767, hvorefter han først blev Huslærer paa Svenstrup, dernæst Lærer i Næstved og i 1777 Præst i Vallensved.[16] Rogert og den ældste af Brødrene skiltes altsaa ret tidligt; men til Gengæld kom den yngste Broder, P. D. Bast, til København. Han kom i Nakskov Skole i 1759, blev Student 1767, teologisk Kandidat 1778 og Præst i Næstved 1782.

Skønt han var fem Aar yngre end Rogert, kom de to Mænd til at staa hinanden nær i Aarene omkring 1780, da de bægge hørte til Ewalds nærmeste Kreds, bægge var Medlemmer af det danske Litteraturselskab, i hvis Papirer man adskillige Gange finder deres Navne, bl. a. i det omtalte Cirkulære, og endelig kan de have mødt hinanden paa anden Maade. Men naar Forbindelsesmulighederne har været saa mange, saa har Bast haft alle Betingelser for at faa Rogerts Melodi paa første Haand, og vi har saaledes faaet Mulighed for at lære den at kende i dens oprindelige Skikkelse.

– Efter Ewalds Død forsvandt en stor Del af hans Venner fra København, idet de fik Embeder dels ude i Landet dels i Norge; og ogsaa Rogert maatte bort fra Hovedstaden. Han havde flere Gange tænkt paa at faa en offentlig Stilling. I Januar 1777 fortæller Luxdorph efter et Besøg af Fru Bornemann, at Rogert ikke vilde være noget ringere end Etatsraad og talte om at rejse til Holsten eller Fyn; og 1. Maj 1778 ønskede Rogert at blive Højesteretsadvokat.[17] Men han maatte stadig vise Taalmodighed. Han var nu omtrent 40 Aar uden at have naaet andet end en Informators beskedne Kaar. Men i 1782 søgte han Stillingen som Vicelandsdommer paa Bornholm. Ansøgningen blev paategnet af Landsdommer PETER HERSLEB GRAAH, der, skønt han var betydeligt yngre end Rogert, havde studeret sam-

men med ham. I sin Skrivelse udtalte Graah: „ieg kiender Hr Rogerts Indsigter og gode Tænkemaade saavel, at ieg er overbeviist om at Embedet og Landet ville være tient med en Mand af hans Karakteer."

Deres tidligere Lærer i Jura, Konferensraad P. KOFOD ANCHER gav ham derefter det Vidnesbyrd, „at han ikke allene med Fliid har lagt sig efter de saa kaldte skiønne Videnskaber men ogsaa ved offentlig Juridisk Examen samt practiske Øvelser, viist sig duelig og vel erfaren i Lov og Ret, og har disuden et got Hierte". Det var derfor naturligt, at han fik Stillingen, i Særdeleshed da man turde tilføje, at „Rogert er en bekiendt godt Iurist, og nylig paa sin gode Pen har givet en angenem Prøve".[18]

– Flytningen til Bornholm betød naturligvis en stor Omvæltning i hans Tilværelse. Det var Meningen, at han skulde være Graah behjælpelig og efter ham overtage Landsdommerembedet; men allerede ved hans Tiltræden var Graah stærkt optaget af Amtmandsforretninger, og i 1784 blev han Assessor ved Højesteret, og saa overtog Rogert Stillingen som Landsdommer. I 1785 blev han i Rønne viet til den betydeligt yngre CHRISTIANE ANTOINETTE NANSEN (1758–96), der var Datter af Bornholms Kommandant HANS MICHELSEN NANSEN (1723–87) og LOUISE VON BERBANDT (1739–66), og i Løbet af faa Aar blev han Fader til en Flok Børn: 1) CAROLINA LOUISE CICILIA (1786–1841), der i 1813 blev gift med Købmand PHILIP RASCH (1784–1847), Søn af TØNNES RASCH. 2) HANS NANSEN (f. 1787) blev Skibskaptajn, men omkom paa Havet. 3) CHRISTIAN BERBANDT (1789–1850), der forblev ugift, blev kongelig Raadmand i Helsingør og Justitsraad. I de sidste Leveaar var han blind, men bevægede sig dog med ret stor Sikkerhed i Byen og blev betragtet med stor Ærbødighed og Hengivenhed, ikke mindst af Byens Fattigfolk. 4) POULINE JOHANNE CHRISTINE (1792–1826) blev gift 1818 med Pastor HENDRIK FREDERIK GÖTZSCHE (1783–1857) i Gjerslev. – Blandt de paarørende kan nævnes Svogeren, Rektor i Rønne, Professor CHRISTOPHER ANDRESEN (1760–1832), som dog i 1805 blev Præst i Vissenbjærg og 1820 i Kærteminde.

Der blev ikke megen Tid til litterære Sysler eller til Musik; men Dommeren gjorde dog sit til at bringe Liv i sine nye Landsmænd. Allerede i 1788 blev stiftet et patriotisk Selskab af Rogert, Pastor Melbye og Rektor Andresen; men det bestod kun i faa Aar. Lidt længere Levetid fik et Læseselskab, som blev stiftet i 1789; men først i 1805, da et Selskab for Efterslægten blev dannet under Ledelse af Amtmand FR. THAARUP, kom Sagen i god Gænge. Der blev holdt

Taler, oplæst Afhandlinger og i 1806–10 udgivet en Række „Samlinger" med Bidrag fra Øens mest betydelige Mænd; og til Selskabet blev knyttet en Bogsamling, hvortil Rogert skænkede Snorre Sturlusons Heimskringla i tre Foliobind (1777–83). Selskabets væsentlige Opgave var at tjene til Ophjælpning af Landbrug, Industri og Husflid.

I 1785–87 ejede Rogert og den energiske Købmand Tønnes Rasch Stampemøllen, SØ. for Rønne; og i 1789 købte Rogert for 2940 Rdlr. Tornebygaard i den sydvestlige Del af Klemensker Sogn.[19] I 1810 omtaltes den som „et af Øens behageligste Stæder", og i forskellige Indberetninger om Ejendommen, der gentagne Gange betegnes som Rogerts Tusculan, meddeles, at han havde en ikke ubetydelig Skov af Eg og Ask, som han fredede med Omhu. Til Gaarden var knyttet en ret stor Frugthave, som i hans Tid blev omlagt og væsentlig forbedret; og desuden havde han en god Humlehave, der blev efterlignet af Egnens Beboere. Formodentlig var hans Tilknytning til den nævnte Købmand Tønnes Rasch, som havde Øens mest beundrede Have, hvor der endog faldtes sydlandske Vækster, en Opmuntring for ham.

I Marken var han en ivrig Jæger og havde sit Terræn i selve Sognet, mens f. Eks. Amtmand Thaarup i sin Funktionstid havde en Del af Knudsker Sogn. Men mest kendt blev hans Arbejde for selve Landbruget. Han nævnes blandt de betydeligste Foregangsmænd med Hensyn til Dyrkning af Foderurter, hvoriblandt særlig nævnes Kløver; og Rogert indberetter selv i 1806, at Kløver-, Humle- og Kartoffelavl er i god Fremgang, en Fremgang, der dog bl. a. maatte tilskrives den nylig afdøde Pastor JØRGEN LANDT. Hvad Kornavlen angaar, da havde Rogert Æren for, at Hveden blev indført. I et Brev af 16. Oktober 1809 meddelte han til Amtmand Thaarup, at hans Søn i 1798 eller 99 i en Rugmark fandt et Hvedeaks, og fra dette ene Aks fik man den Hvedeavl, som indtil da fandtes paa en Del Gaarde i Nørre Herred. Senere blev dog ogsaa indført Hvede udefra.[20]

I det nævnte Efterslægtselskab tog Rogert ofte til Orde. I 1808, da to unge Mennesker var sendt til Hørinstituttet ved Lykkenssæde paa Fyn, foreslog han, at der indførtes særlige Foranstaltninger til Fremme af Høravlen; og endnu tidligere skrev han i de nævnte Samlinger „*Om Forholdet imellem Heste og Qvæg, som bruges i Landhuusholdningen paa Bornholm og dets muelige Forbedring*", hvori han anbefalede, at der benyttedes lettere Plove, saa der kunde spares paa Hesteholdet og derved skabes Mulighed for større Kvægbestand. Hidtil havde man anvendt Hjulplove, hvortil krævedes fire eller seks Heste.

Et Omraade, der ogsaa havde Betydning for Landbruget, var Arbejdet mod Sandflugten, som særlig viste sig farlig paa Strækningen mellem Rønne og Hasle. Efter en stærk Sandfygning, skrev Rogert 19. Februar 1796 en Indberetning for de skadelidte Jordbesiddere; og i 1801 blev han og Prokurator THOMAS KOEFOED udnævnt til Sandflugtskommissærer.[21]

Hans Interesse for Skovbruget strakte sig rimeligvis ogsaa ud over hans egne Enemærker. I hvert Fald rejste Øens Førstemand paa dette Felt, nemlig Skovrider Rømer, en Sten for ham Øst for Jomfrubjærget i Almindingen.

Ogsaa Udnyttelsen af Øens Mineralier havde hans Opmærksomhed. Gentagne Gange havde man gjort Forsøg paa at anvende Kullejerne, og baade i 1798 og 1799 var hans gamle Ven Pram som Kommitteret sammen med forskellige andre paa Inspektion. Da Pram var rejst, skrev Rogert 19. Oktober 1799 om Sagen, „at Kuludvirkningerne gaaer heldig fremad og at alle her værende Kul-Fordringer blive eller ere tilfredsstillede. Maatte Du i dette vigtige Anlægs heldige Fremgang faae et Monument betydeligere, overvettes betydeligere end den lange Rekel uden for Vesterport, der dog forbandet lit vil holde igien mod Adelstrømmen, om den igien skulde bryde løs paa den svage svage Dæmning for Landboe-Frieheden."[22] At Rogerts Forhaabninger med Hensyn til Kulbrydning ikke helt gik i Opfyldelse, er dog en velkendt Sag. Der blev ogsaa de følgende Aar sendt Sagkyndige fra Hovedstaden; men man naaede ikke helt det Formaal, man havde haft. – Bedre lykkedes Udnyttelsen af Øens Forraad af Ler (Kaolin), hvoraf store Mængder gik til den kongelige Porcelainsfabrik i København, mens andre Mængder blev udnyttet paa selve Øen til en nyoprettet Fajancefabrik.

Mest maatte Rogert dog naturligvis arbejde med Juraen. I 1787–90 var han ikke blot Landsdommer, men ogsaa Regimentskvartermester og Auditør under Militsen, fra 1800 var han Landstingshører og -skriver, og i 1808 blev nedsat en Overkriminalret bestaaende af Amtmand Thaarup, Landsdommer Rogert, Byfogderne CHR. JESPERSEN og JACOB WIBORG. Desuden var han allerede fra Firserne Medlem af den bestandige Kommission, der bestod af Kommandant, fra 1787 ogsaa af Amtmand, samt Landsdommer, Amtsforvalter og i en Del Sager endelig Provsten. Det kunde i de mange Institutioner ikke undgaas, at der opstod Stridigheder mellem de militære og civile Myndigheder og mellem de civile Embedsmænd indbyrdes, og Rogert var flere Gange udsat for Kritik. Selv ønskede

han Retsforholdene ændret og skrev 20. Oktober 1804 et „*Forsøg paa at udvikle Ideen om en almindelig Landsret paa Bornholm.*"

Krigsforholdene greb imidlertid forstyrrende ind og medførte mange særlige Foranstaltninger, og imens blev Rogert en gammel Mand. Øen fik i 1807 en Guvernør, der dog døde Aaret efter. Rogert skrev da „*Over sidst afdøde Gouverneur paa Bornholm, Georg Albrecht Koefoed. En Phantasie.*" (Sept. 1809). Her er Tale om et enkelt Ark, som vore Biblioteker ikke synes at eje, men af Thaarup stemples som en affældig Mands Arbejde.

- Ret almindeligt er det, naar Alderdommen melder sig, at Tanken vender tilbage til Ungdomsaarene; og Glimt fra den Tid, da han dyrkede „de skjønne Videnskaber" dukker da ogsaa stadig op i hans Breve. Han hentyder til litterære Skikkelser som Hother og Rota („Balders Død"), Alceste og Admet (af Glucks Opera „Alceste", der i sin Tid var fremført paa Hofteatret); og i et Brev af 12. Oktober 1807 skriver han om Thaarups tredie Hustru, „at hendes fortryllende Stemme og Instrument har efterlat hos mig et uforglemmeligt Indtryk". Fru Thaarup var ivrig Musikdyrker, og i 1808 komponerede hun Melodi til et af Prams Digte, der var skrevet i Anledning af Kronprinsens Fødselsdag.[23] - Som et Minde fra Ungdommen havde han Ewalds Buste, og ved passende Lejligheder fortalte han Smaatræk fra Digterens Liv.[24]

Formodentlig tog Krigen med alle dens Genvordigheder særlig haardt paa ham. Han var jo desuden tidligt blevet Enkemand. Hans ældste Datter Caroline og hendes Broder Christian, der gik i den lærde Skole, var i en Del Aar i Huset hos Professor Andresen, og senere tog Thaarup sig af dem. Sønnen blev Student i 1806; men det var yderst vanskeligt at holde ham i København, hvor Krig og Dyrtid indvirkede saa alvorligt paa Studierne, at det først i 1815, efter Faderens Død, lykkedes at gennemføre juridisk Embedseksamen.

Nogen velhavende Mand blev Rogert ikke. Da der i 1808 efter det engelske Overfald blev foretaget Indsamling til Søværnet, svarede han: „I Forventning, at ogsaa her paa Landet kunde bygges mindre Fartøjer brugbare for Flaaden, tilbydes som Biedrag til Skibstømmer af min Skov 4 bedste Eger, og ligesaamange Asketræer om samme kunde være til Nytte. Guld og Sølv haver jeg ikke." – For ham var det sikkert ogsaa et stort Offer at afstaa de bedste Træer til Bygning af Kanonjoller. Bornholms Skove led haardt i de Aar, idet ogsaa Artilleriet krævede sin Del af Trævæksten.

At Rogert ikke samlede Rigdom, ser man ogsaa af en Indberet-

ning af 1810 fra Thaarup, der mente, at han burde placeres paa lige Linie med Assessorer ved Hof- og Stadsretten. Kun Rogerts Beskedenhed havde afholdt ham fra at fremføre et saadant Ønske. Ganske vist kunde man sige, at en „God Jurist har han ikke været"; men ikke desmindre berettigede den Stilling, han indtog, ham til en saadan Placering, og i den Forbindelse turde man nævne „det gode Exempel han som Landmand har givet sin Omegn, og hans gode Hjerte."[25]

Rogert døde paa sin Gaard midt i den vanskelige Tid i 1813. Hvad han havde udrettet som ung Mand var vel gaaet i Glemme for de allerfleste, og man ser ikke, at hans gamle Venner i Hovedstaden skænkede ham en Tanke. Men han maa uden Tvivl tit i sine sidste Aar selv have tænkt paa den Tid, da han fik en Næring, han senere maatte savne, den Tid, da Ewald og andre betydelige Mænd stod ham nær, og da han ikke blot havde rig Lejlighed til at lytte til andres Musik, men ogsaa selv kunde dyrke det Instrument, han allerede i Nakskov Skole havde lært at beherske. Tit maa han ogsaa, naar han færdedes i Marken, have tænkt paa sin Fødeø og paa Sjælland, hvor han havde lært Naturen at kende. En Del af den Frodighed, han der havde mødt, havde han søgt at overplante til Klippeøens stenede Marker; og han havde oplevet, at hans Arbejde bar god Frugt.

NOTER

[1] A. Leth og G. L. Wad: Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm 1565–1875 (1875), S. 34 og 41. – [2] Em. Tauber: Samling af biografiske Notitser om Nogle af de fra Aalborg Kathedralskole til Universitetet dimitterede Disciple (1840), S. 111 og F. E. Hundrup: Lærerstanden ved de nedlagte Latinskoler i Hjørring, Nykjøbing paa Mors m. m. (1866), S. 58 og 20. – Sml. Alfr. Larsen: Studenterne fra Nakskov Latinskole (1947). – [3] Udgivet af Johannes Petrus Hald, f. i Kirke Hvalsø 5/3 1710, Student fra Roskilde 1731 og cand. theol. 1736. – Om Poul Rogerts Skrifter, se Kirkehistoriske Samlinger, 3 Rk. Bd. 6, S. 401 ff. – [4] Nakskov lærde Skoles Kvitteringsprotokol 1740–1804 og Regnskabsprotokoller (Landsarkivet for Sjælland m. m.). – [5] Slægtebog over Afkommet af Christjern Nielsen, 11. Hæfte (1893), S. 2–7., Hofmans Fundationer I (1755), S. 198 og Luxdorphs Dagbøger v. Eiler Nystrøm II (1925), S. 139. – [6] J. P. Mynster: Meddelelser om mit Levnet (1854), S. 17 og Astrid Wentzel: O. H. Mynster (1928), S. 21. – [7] Det danske Litteraturselskabs Papirer 1775–81 (Det kgl. Bibliotek). – [8] Fr. Münters Stambog (Kgl. Bibliotek) og Kn. Lyne Rahbeks Erindringer II (1825), S. 2. – Münter talte med Rogert 25. Marts (hos Ewald, Rogert, Abrahamson, Thaarup, Rothe m. fl.) og 7. Okt. 1780 (hos Rogert og derefter i Litteraturselskabet), 17. Marts (Ewalds Død) og 2. Juni 1781 (hos Rogert). Men han har sikkert talt med ham langt oftere. F. Eks. var paa Ewalds Fødselsdag d. 18. Nov. 1780 samlet et Selskab af Venner hos Digteren. – [9] Skifteprotokol for Kbh., Klasse 5, 1772, S. 466 (Lands-

arkivet for Sjælland). – Børnene blev konfirmeret i Helligaandskirken 2. April 1780 og 22. April 1781. – [10] Eiler Nystrøm: Fra Nordsjællands Øresundskyst (1938), S. 203 f. – [11] Johannes Ewald: Samlede Værker, Bd. IV (1919), S. 376 f. – [12] Fr. Münters Dagbog (Kgl. Bibliotek), sml. Louis Bobé: Johannes Ewald (1943), S. 107 f. og Aus den Tagebüchern Friederich Münters ved Øjvind Andreasen, I (1937), S. 13. – [13] Allerede 10. Marts (altsaa før Ewalds Død) skrev Overhofmarskallen til Teaterdirektøren, at Arveprinsen ønskede „Fiskerne" fremført. – [14] Det kgl. Bibliotek (C, II, 5), sml. Angul Hammerich: J. P. E. Hartmann (1916), S. 141 f. – [15] Iversens fyenske Avis, 6. Marts 1827; Rahbeks Erindringer I (1824), S. 285 og 328 f.; Memoirer og Breve XV (1911) og Breve fra og til Rahbek (Kgl. Bibliotek). Naar det ofte er sagt, at Redaktør Iversen var Gudsøn af Holberg, har det vist sig at være urigtigt. Sml. Holberg Aarbog, 1920, S. 72 (Th. A. Müller). – [16] F. C. Hundrup: Biographiske Efterretninger om de fra Slagelse lærde Skole til Universitetet dimitterede Disciple (1863), S. 66. – [17] Luxdorphs Dagbøger II, S. 96 og 149. – [18] Sjællandske Registre 1782, Nr. 897 m. Bilag samt Supplikprotokol s. A. (Rigsarkivet). – [19] Skøde- og Panteprotokol 1776–97 for Bornholms Nørre Herred, S. 338 f. (Landsarkivet for Sjælland). – [20] Fr. Thaarup: Bornholmia (Rigsarkivet) Bd. 1, S. 49, 71, 78, og 556, sml. Samlinger, (1806–10), S. 114 og 211, Fr. Thaarup: Bornholms Amt (1839), S. 161 og Kort Oversigt over Bornholms Amt (1810), S. 17. – [21] Samlinger, S. 30 f. og M. K. Zahrtmann: Borringholms Historie II (1935), S. 263 f. – [22] N. C. Øst: Materialier (1837), S. 857. – [23] Fr. Thaarup: Bornholmia, Bd. 4, S. 294 og Bd. 1, S. 212. – [24] Ny Portefeuille IV (1843), S. 205. – [25] Fr. Thaarups Papirer, Pakke 18 og 17 og hans Privatarkiv (Rigsarkivet), sml. Smaae Bidrag til Bornholms Statistik, saml. af Fr. Thaarup (1806–07), S. 229.

BIANCO LUNO A/S. KBH